

Samspill i interkulturell musikkpraksis

Cutting Edge Kulturskole - webinar 19. februar 2021

Camilla Kvaal

Fargespill som scenefenomen

Fargespill som kreativt fellesskap

Fargespill som (opp)læringsarena

Ideen er at kraftfull scenisk formidling er avhengig av både sterke historier og et høyt profesjonelt nivå. Topp kvalifiserte komponister, musikere, koreografer, lys- og lyddesignere, scenografer og instruktører ivaretar den profesjonelle rammen, og inni denne rammen står barna og ungdommene og byr på seg selv, sin kultur og historie. På sitt nivå. Resultatet blir forestillinger som gir et nært, musikalsk møte med unge menneskers historie om hvem de er, avdekket gjennom musikk og dans fra deres respektive oppvekst. (Stiftelsen Fargespill, u.å.)

«På et tidspunkt i livet er vi mange som dessverre er passert begeistringens storhetstid, og evnen til å la seg forføre er byttet ut med skepsis.

Normalt ville jeg også stilt meg noe avventende til en forestilling som kaller seg «Fargespill», der de fleste av aktørene er flyktninger og asylsøkere. Høres ikke dette veldig kulturskoleaktig politisk korrekt ut? Ingen vil da være politisk korrekt nå om dagen? Det hjalp ikke at jeg leste fra programmet til ham:

- Forestillingen bygges opp med folkesanger, regler og dans som disse unge har tatt med seg fra sine respektive land. Disse perlene forenes med norske musikktradisjoner.

Han ble ikke overbevist. Under tvil ble han likevel med.

Før det var gått ti minutter var vi begge begeistret. Og på gråten. For en sjarm! For en vilje! For en kvalitet! For et trøkk!» (Bjånesøy, 2017)

«At musikk kommuniserer uansett språk og kulturbakgrunn bevises til fulle. Og at i bunn og grunn er vi strengt tatt likere enn vi tenker til daglig.

Morsomt er det også å høre hvordan de forskjellige lands folkemusikk glir sømløst over i hverandre. Edvard Griegs klassiske «Solveigs sang» fra Peer Gynt og tamilsk folkemusikk har vel aldri passet bedre sammen. Låtene til Real Ones får gjerne et par vers med irakiske folketoner uten at det bryter et eneste sekund med originalen» (Engelstad, 2015).

«Vi tenker oss at det er en slags intuitiv innsikt i mulighetenes verden, og vi føler selv at vi hele tiden i arbeidet med Fargespill blir påminnet at møtet mellom forskjellige verdener ikke trenger å være en trussel, men tvert om er vår viktigste kilde til vekst og utvikling. Om vi skal dømme etter tilbakemeldingene vi får fra publikum, er det akkurat det samme de sitter igjen med: en følelse. Ikke som en pro et contra-liste, eller av antall verbale fulltreffere i en politisk debatt. Men en bred og dyp intuitiv opplevelse av mangfoldets velsignelse.» (Hamre, 2011c, s. 52)

Fargespill Foto: Øvind Toft

B A L L A D E • N

Plass til mer enn glansbildet?

Fargespill må vokse i flerkulturell forståelse, skriver Monica Ifejilika.

Kritikkens plass på paletten

Det kunstneriske teamet bak Fargespill har skapt et narrativ som gjør det nærmest umulig å kritisere dem. Derfor er det viktig at noen forsøker, skriver Maja Skanding.

Fargespill endelig på barnas premisser

Fargespill kan fungere, mener anmelder Monica Ifejilika, men da må barna være med og bestemme.

«Jeg tar toget hjem, forpuslet og fortvilet over fremdeles å være sur i magen og sår i sjela. ... Jeg ønsker ikke Fargespill til livs, men vi trenger et Fargespill anno 2018 – uten folkedrakter, bastskjørt, flagrende gevanter og en sang «der du kommer fra». For hva skjer da, når ulike ideer og ulik tro kommer sammen? Er det rom for frustrasjon og sinne i et Fargespill? Er det rom for mer enn glansbildet? ... I salen rundt meg satt det voksne mennesker som var ordentlig oppriktig rørt over det de hadde bevitnet, og de gråt mer enn én skvett. Men disse tårene er ikke bevis på en dypere forståelse for rasismeutfordringene dette landet sliter med. Et tårevått øye ser ikke klarere, det bare tror at det gjør det» (Ifejilika, 2018)

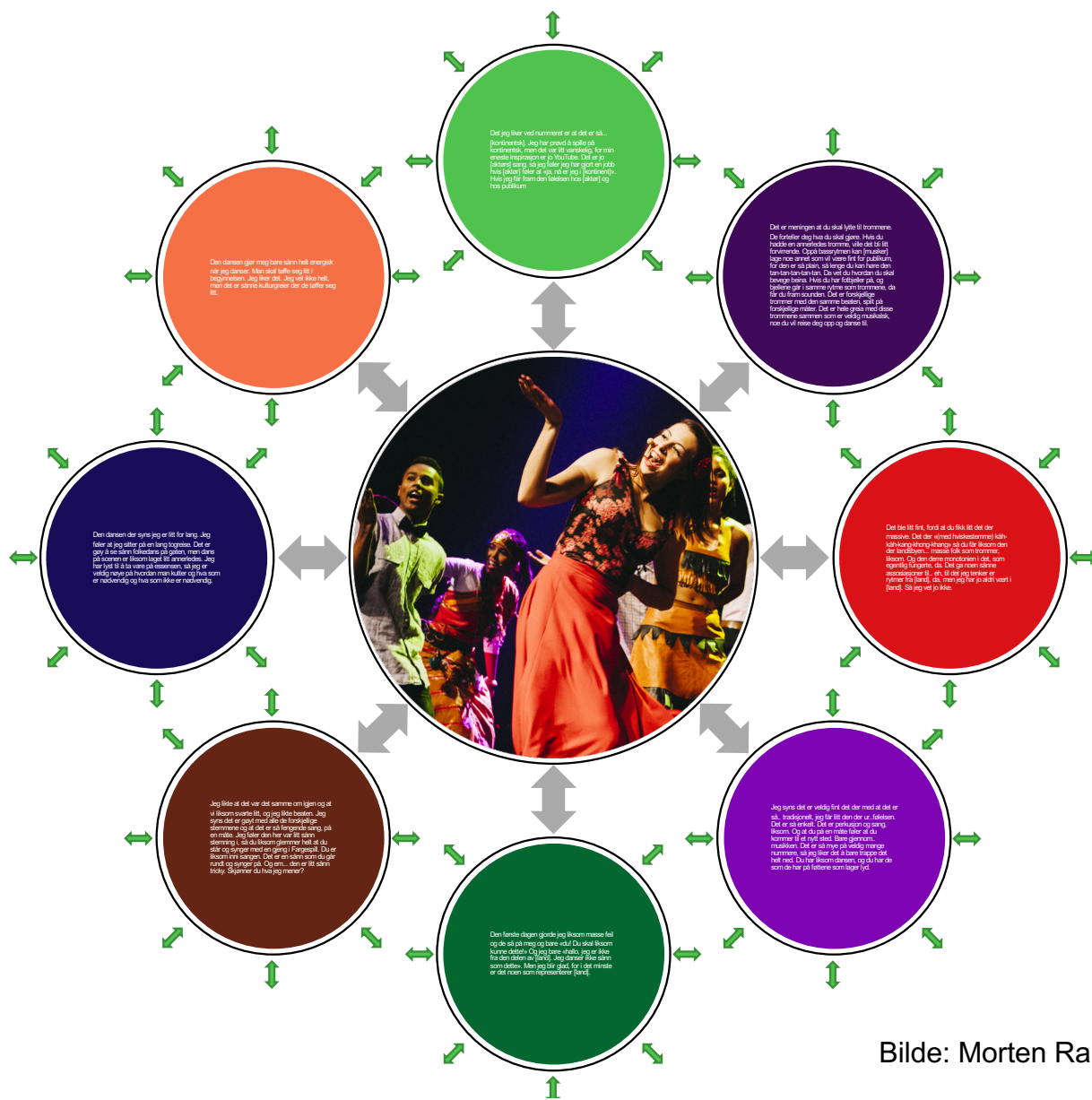

Fargespill som scenefenomen

Fargespill som kreativt fellesskap

Fargespill som (opp)læringsarena

Bilde: Morten Rakke (Fargespill Larvik)

Det jeg liker ved nummeret er at det er så...
[kontinentsk]. Jeg har prøvd å spille på
kontinentsk, men det var litt vanskelig, for min
eneste inspirasjon er jo YouTube. Det er jo
[aktørs] sang, så jeg føler jeg har gjort en jobb
hvis [aktør] føler at «ja, nå er jeg i
[kontinent]». Hvis jeg får fram den følelsen
hos [aktør] og hos publikum

Det er meningen at du skal lytte til trommene. De forteller deg hva du skal gjøre. Hvis du hadde en annerledes tromme, ville det bli litt forvirrende. Oppå bassrytmen kan [musiker] lage noe annet som vil være fint for publikum, for den er så plain, så lenge du kan høre den tan-tan-tan-tan-tan. Da vet du hvordan du skal bevege beina. Hvis du har fotbjeller på, og bjellene går i samme rytme som trommene, da får du fram sounden. Det er forskjellige trommer med den samme beaten, spilt på forskjellige måter. Det er hele greia med disse trommene sammen som er veldig musikalsk, noe du vil reise deg opp og danse til.

Det ble litt fint, fordi at du fikk litt det der massive. Det der «(med hviskestemme) kâh-kâh-kang-khong-khang» så du får liksom den der landsbyen... masse folk som trommer, liksom. Og den derre monotonien i det, som egentlig fungerte, da. Det ga noen sånne assosiasjoner til.. eh, til det jeg tenker er rytmer fra [land], da, men jeg har jo aldri vært i [land]. Så jeg vet jo ikke.

Jeg synes det er veldig fint det der med at det er så.. tradisjonelt, jeg får litt den der ur..følelsen. Det er så enkelt. Det er perkusjon og sang, liksom. Og at du på en måte føler at du kommer til et nytt sted. Bare gjennom.. musikken. Det er så mye på veldig mange nummere, så jeg liker det å bare trappe det helt ned. Du har liksom dansen, og du har de som de har på føttene som lager lyd.

Den første dagen gjorde jeg liksom masse feil og de så på meg og bare «du! Du skal liksom kunne dette!» Og jeg bare «hallo, jeg er ikke fra den delen av [land]. Jeg danser ikke sånn som dette». Men jeg blir glad, for i det minste er det noen som representerer [land].

Jeg likte at det var det samme om igjen og at vi liksom svarte litt, og jeg likte beaten. Jeg syns det er gøyt med alle de forskjellige stemmene og at det er så fengende sang, på en måte. Jeg føler den her var litt sånn stemning i, så du liksom glemmer helt at du står og synger med en gjeng i Fargespill. Du er liksom inni sangen. Det er en sånn som du går rundt og synger på. Og em... den er litt sånn tricky. Skjønner du hva jeg mener?

Den dansen der syns jeg er litt for lang. Jeg føler at jeg sitter på en lang togreise. Det er gøy å se sånn folkedans på gaten, men dans på scenen er liksom laget litt annerledes. Jeg har lyst til å ta vare på essensen, så jeg er veldig nøye på hvordan man kutter og hva som er nødvendig og hva som ikke er nødvendig.

Den dansen gjør meg bare sånn helt energisk når jeg danser. Man skal tøffe seg litt i begynnelsen. Jeg liker det. Jeg vet ikke helt, men det er sånne kulturgreier der de tøffer seg litt.

En musikalsk trefning

Danserne øver til en CD med opptak av en foreløpig skisse av kompet til sangen de skal danse til. [Aktør 1] markerer grunnrytmen på en djembe, ettersom den rytmen ikke er så tydelig markert i opptaket. [Aktør 1] spiller tunge slag med lette mellomslag, en 3+3+2-klave. [Leder] mener [aktør 1] bør være med å danse i stedet for å tromme. [Aktør 1] mener selv det er nødvendig å spille og instruere for at de andre danserne skal få det til. [Aktør 1] øver litt sammen med de andre, men går snart bort til djemben igjen og teller: «en-to-tre, en-to-tre, en-to». [Aktør 2], som ikke er med på akkurat denne delen av dansen, kommer bort og tilbyr seg å overta trommingen. [Aktør 2] setter stødig i gang med grunnrytmen, og etter en liten stund legger vedkommende inn fills i en overgang. [Leder] snur seg mot [aktør 2], smiler og sier «tan-trr-tan-tan» mens vedkommende gjør flamenco-aktige bevegelser med armene. Snart slipper [aktør 2] seg ytterligere løs med virtuose fills, og alle danserne kommer ut av det, stopper og ler. [Aktør 1] går bort til [aktør 2] og sier: «Du kan godt spille, det er helt greit. Jeg skal spille sammen med deg.» [Aktør 1] insisterer på grunnrytmen, og [aktør 2] går straks over på den. Imidlertid tar det ikke lang tid før [aktør 2] bryter rytmen med varierte mønstre. (Basert på feltnotat)

Musikalske trefninger?

Vi leser hverandre, og vi kjører så å si samme stil, og det er litt morsomt. Jeg vet ikke om det er bevisst eller automatisk, men det skjer veldig sånn naturlig. Noen ganger kan jeg midt i en låt bare slå til med «teng-teke-deng-teng-teng», og så kan [musiker] svare, selv om [musiker] ikke skal gjøre det. Og så gjør jeg noe annet, og så svarer [musiker], og så gjør [musiker] noe, og så svarer jeg. Det blir jo å utfordre hverandre, rett og slett, men ikke på vondt, bare på gøy. Vi har jo opplevd at noe ikke stemmer eller sånn, men det har aldri vært så krise. Hele bandet, alle er så gode, og de klarer å komme med en løsning. Vi prøver ting før vi sier nei. Fungerte det? Ja. Fungerte det? Nei, men da... Det er et veldig greit band å jobbe med. Vi løser det veldig fort. Før var jeg mye mer sånn at jeg gjorde det jeg fikk beskjed om. Men nå tør jeg å snakke om meninger og sånn. Det er ingen som har stoppet meg fra det, det er ingen som har vært noe negativ til det, så det... Det er litt eh, alt er sånn naturlig. (Intervju)

Jeg bare spiller og håper at de legger merke til det. Jeg har liksom ikke lyst til å gå fram og bare «du, hørte du på meg?» (ler). Hvis de ikke legger merke til det, så var det kanskje ikke så kult. Men det er en veldig dum tankegang, for du får jo mer ut av å diskutere. Og jeg prøvde å si fra en gang, men eh... etter det torde jeg ikke spørre mer. Men [musiker] er veldig snill (ler). Det var på den eh, (synger), der er det en litt spesiell takt som går. Og [musiker] brukte [instrument] på den sangen, at det liksom bare fløt. At det ikke var sånn grunntakt. Og så spurte jeg om det kanskje var mulig at [musiker 2] kunne bruke mere [instrument] på en litt fastere måte, men så sa [musiker] at det allerede fungerte ganske greit, men at det var en bra idé. Og da følte jeg at det kanskje ikke var så smart at jeg sa det (ler). Asså, jeg kan jo ikke forvente at [musiker] skal si ja til det jeg sier, men fra den bakgrunnen jeg har, altså fra den kulturen jeg kommer fra, følte jeg liksom at det manglet en liten greie der. (Intervju)

Når jeg hører de andre sangene, så synes jeg «oi, dette er sykt kult», men når jeg hører mine egne sanger, så.. (ler) for eksempel [sang], den er jeg egentlig ikke så fornøyd over, da, asså det er jo veldig bra, egentlig, men jeg føler liksom mye av stemningen i sangen blir eh.. drept, for det blir satt inn vestlig «boom-taka- chack-taka-ding-ding-t» (beatboxer dypt og nokså monotont) mens det [pleier å være] «dinga- takka-tak-ga-dinga-dinga-takka-takk» (synger vekselvis dype og lyse toner). Den er akkurat som en ryggmarg i sangens musikk, den takten. Når du tar på en vanlig, plain beat, så ødelegger du hele den eh.. nei, du ødelegger ikke, men.. du endrer liksom på eh.. ja.

For de som ikke kjenner til.. til den prosessen, kan det være frustrerende å være i den fasen der, fordi de gir fra seg noe som de har tydelig i øret sitt [hvordan] skal være og hva skal bli, sant. Og så må vi på en måte gå den veien litt sammen. ... I [Navn på land]-dans-, -sangen, handler det jo mest om em.. trommer og... og sang. Men når musikerne skal inn der, så blir det en annen sound igjen, og kanskje annerledes enn hva de har tenkt seg. Sånn at jeg går igjennom en sånn fase i den her.. prosessen. ... Vi eh, går jo mot en... en låt som eh... på samme tid ivaretar... [aktør] sin eh, sang, dans, sant... men på samme tid skal det presenteres for et publikum her i en profesjonell ramme. ... Og der må vi jo av og til være litt streng og si «okei.. faktisk, denne her er alt for lang... her må vi kutte». Så det må være en dialog med den som kom med sangen. Og som regel, så går det seg til. Ja. Eh... etter hvert. (Intervju)

Si at vi får en låt ifra... en øst-europeisk sang... som ikke har så mye folkekultur i seg... og de har heller ikke den stoltheten i forhold til gammel kultur, det er veldig mye moderne. Hadde vi hatt fem stykker, en ifra Estland, Polen eh, Litauen, asså.. etter hverandre.. så hadde vi mistet publikumet vårt. Sant? Vi kunne i hvert fall mistet publikum. Men når det er sagt, så fins det låter som kanskje i utgangspunktet ikke trenger å være spesielt spennende. Men den personen som framfører den er så sterk i sitt uttrykk, eller i sin person... at dette er godt nok. Så det er en balansegang hva som er rett og riktig. Vi er veldig åpne... hele tiden. Men det er klart vi har sikkert måttet såre folk som ikke har fått sine ønsker inn i Fargespill
(Intervju)

Fargespill som scenefenomen

Fargespill som kreativt fellesskap

Fargespill som (opp)læringsarena

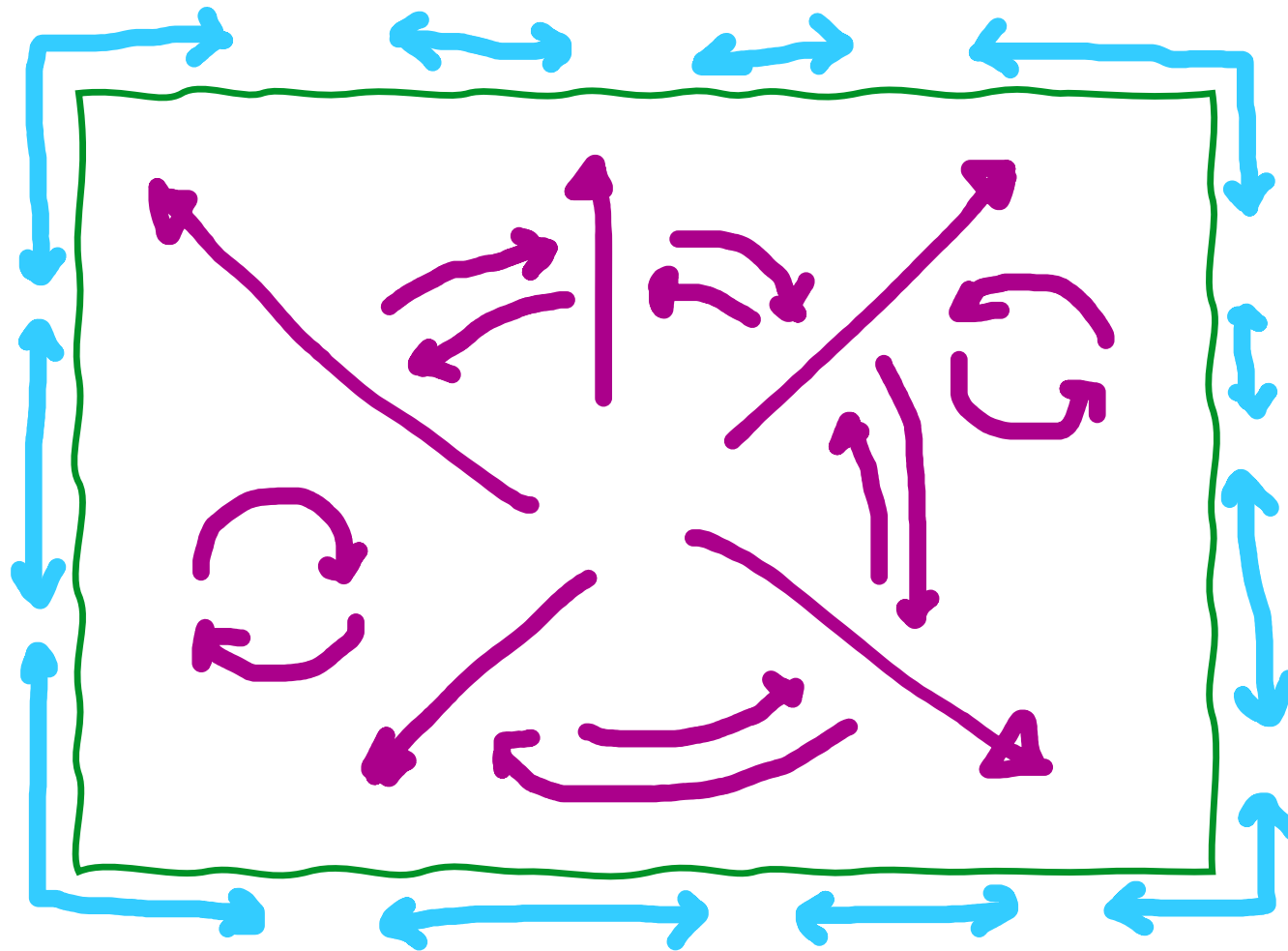

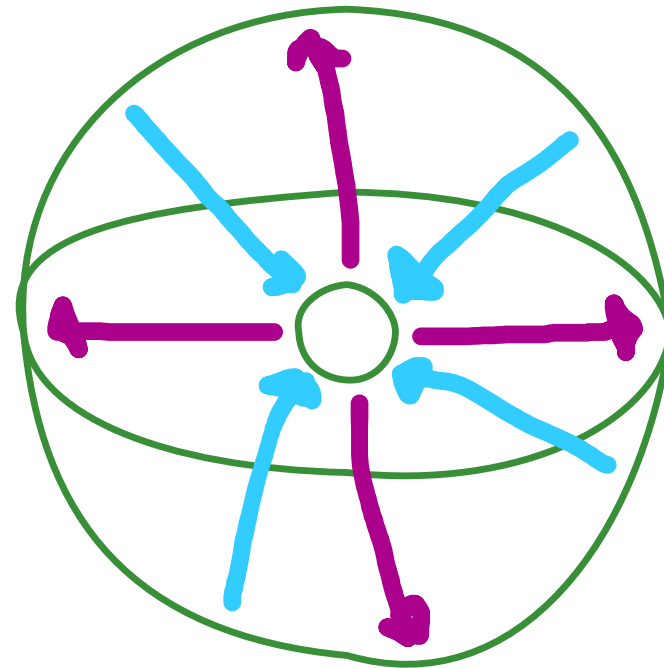
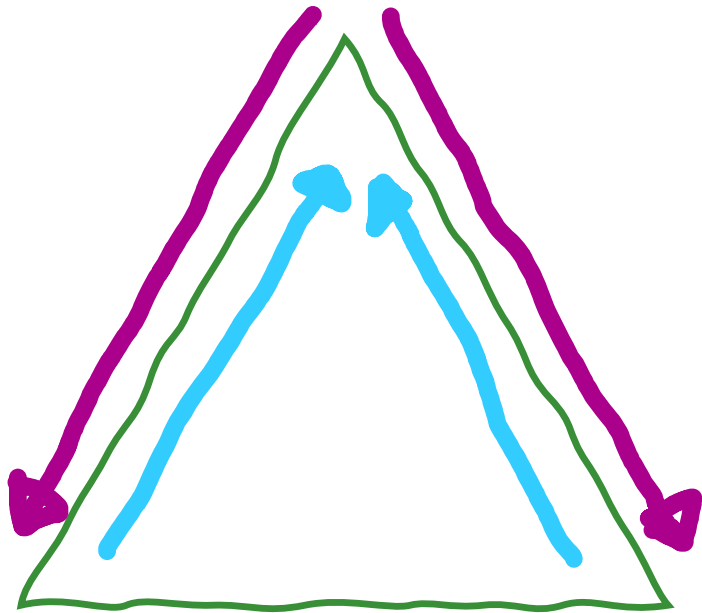
Fargespill is based on a simple philosophy that treats each participant as a valuable person with knowledge and skills worth sharing. This is a contrast to many so-called “integration projects”, which focuses on teaching things to groups of people rather than learning from them. (Pedersen & Moberg, 2017, s. 50)

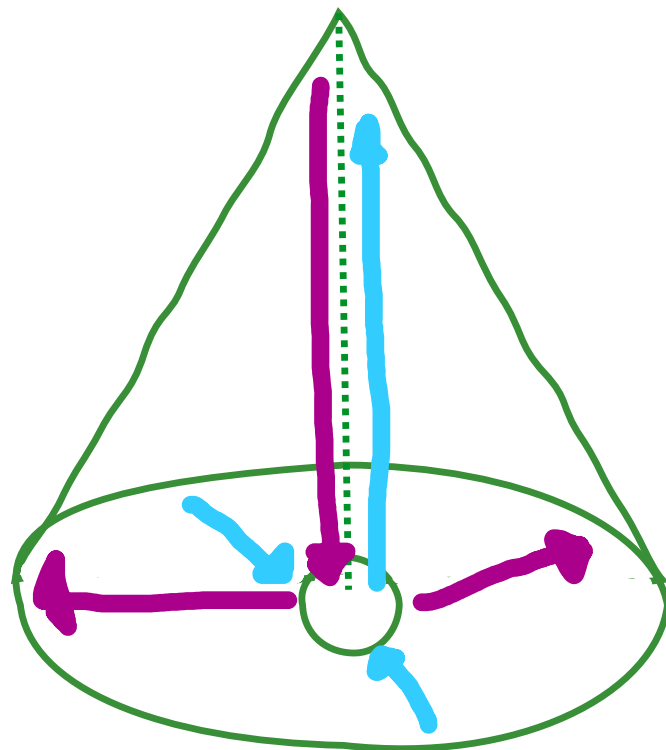

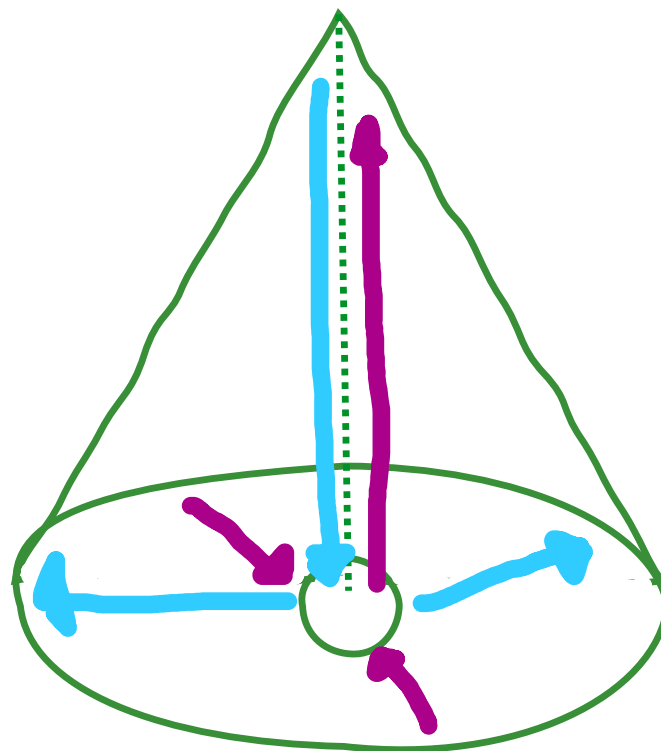
Ideen er at kraftfull scenisk formidling er avhengig av både sterke historier og et høyt profesjonelt nivå. Topp kvalifiserte komponister, musikere, koreografer, lys- og lyddesignere, scenografer og instruktører ivaretar den profesjonelle rammen, og inni denne rammen står barna og ungdommene og byr på seg selv, sin kultur og historie. På sitt nivå. Resultatet blir forestillinger som gir et nært, musikalsk møte med unge menneskers historie om hvem de er, avdekket gjennom musikk og dans fra deres respektive oppvekst. (Stiftelsen Fargespill, u.å.)

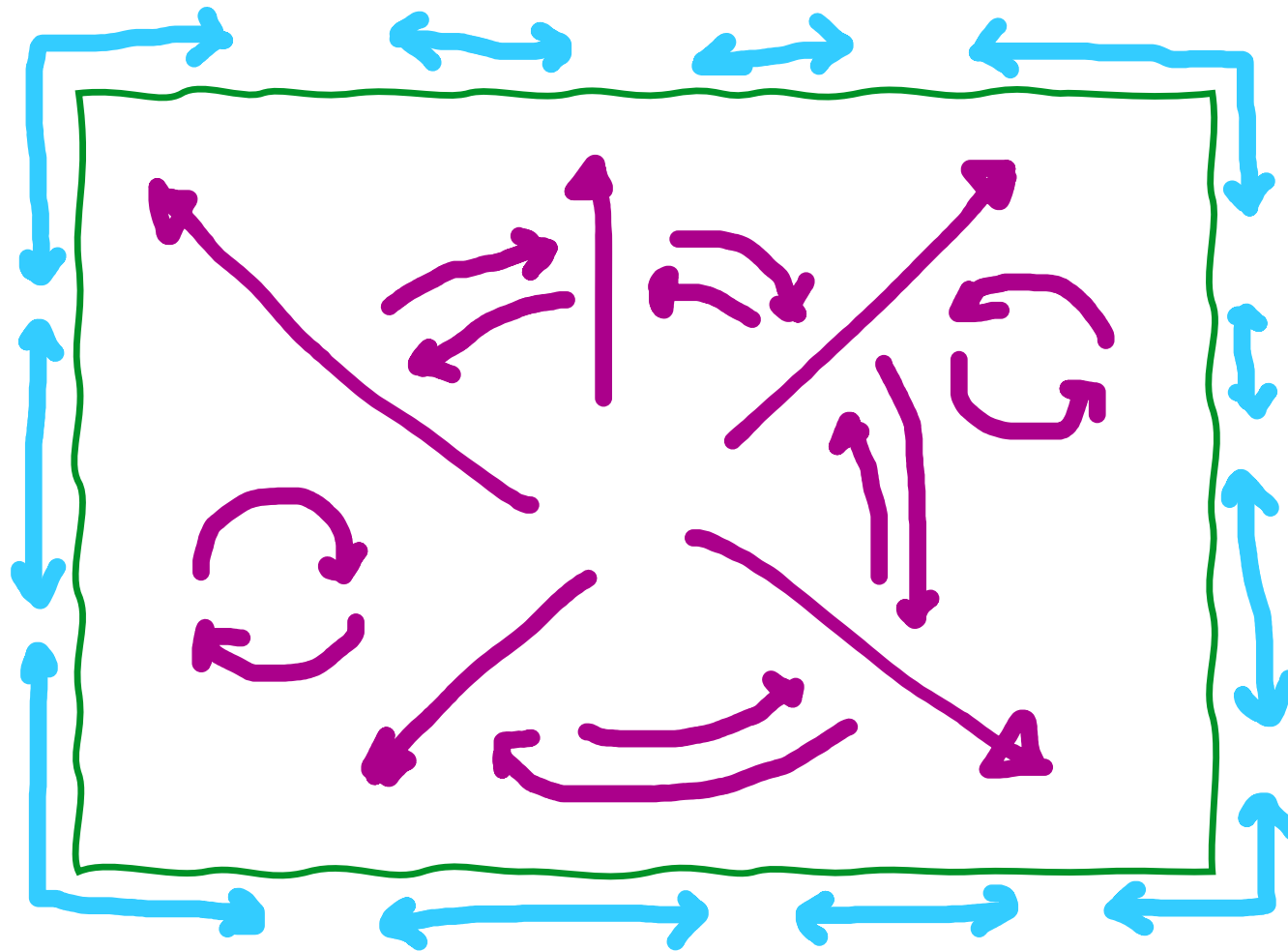

Referanser

- Bjånesøy, K. B. (2017, 4. juni). Mai leverte musikalsk: Først kom Eurovision, så kom «Fargespill» og ga oss tilbake troen på verden. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/>
- Engelstad, E. (2015, 15. november). Fargerikt festfyrverkeri på mange språk. *Bergens Tidende*. Hentet fra <http://www.bt.no/>
- Hamre, O. & Saue, S. (2011). *Fargespill*. Bergen: Stiftelsen Fargespill.
- Ifejlilika, M. (2018, 20. april). Plass til mer enn glansbildet? Hentet fra <https://www.ballade.no/folkemusikk/plass-til-mer-enn-glansbildet/>
- Ifejlilika, M. (2019, 30. oktober). Fargespill endelig på barnas premisser. Hentet fra <https://www.ballade.no/musikken-og-livet/fargespill-endelig-pa-barnas-premisser/>
- Kvaal, C. (2018). *Kryssende musikkopplevelser: En undersøkelse av samspill i en interkulturell musikkpraksis* (Doktoravhandling). Høgskolen i Innlandet, Hamar.
- Kvaal, C. (under publisering). Fargespill i kulturskolen: Med lisens til å inkludere?
- Pedersen, A. E. & Moberg, F. (2017). Response to Thomas Solomon's article "The play of colors: Staging multiculturalism in Norway". *Danish Musicology Online*, 8, 45-52. Hentet 28. mars 2018, på http://www.danishmusicologyonline.dk/arkiv/arkiv_dmo/dmo_08/dmo_08_artikel_04.pdf
- Skanding, M. (2016, 27. juni). Kritikkens plass på paletten. Hentet fra <https://www.ballade.no/kunstmusikk/kritikkens-plass-pa-paletten/>
- Stiftelsen Fargespill. (u.å.). Hele verden på én scene. Hentet 15. februar 2021, fra <https://fargespill.no/om-fargespill/>